

FOCUS

Februari 2014

Arbeidsmarkt en inkomens van de huishoudens in Brussel: welke evolutie op middellange termijn?

Pierre-François Michiels

Terwijl de tekens van een bescheiden herstel van de economische activiteit zich lijken te bevestigen voor 2014, vragen we ons af hoe de arbeidsmarkt en de inkomens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op middellange termijn zullen evolueren. De jongste regionale economische vooruitzichten geven een aanwijzing van de grote macro-economische tendensen die tegen het jaar 2018 worden verwacht in Brussel. Deze analyse volgt een aanpak “naar woonplaats” en focust meer bepaald op de evolutie van de demografie, van de beroepsbevolking en de werkende beroepsbevolking, van de werkloosheid of van de inkomens van de Brusselaars.

Inleiding

Dit tweede nummer van de Focus van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) stelt de verdere resultaten voor van de jongste regionale economische vooruitzichten 2013-2018 die in juli 2013 zijn verschenen (→ [Voor meer informatie](#)). De eerste Focus volgde een aanpak “naar werkplaats” om de macro-economische context voor te stellen die op middellange termijn in Brussel wordt verwacht, meer bepaald de evolutie van het bbp en van de werkgelegenheid ^[1]. We herhalen dat er volgens de projecties een bescheiden herstel komt van de economische activiteit in Brussel in 2014 en dat het bbp en de werkgelegenheid na 2014 opnieuw op duurzamere wijze zullen groeien (tabel 01). De analyse die we hier voorstellen, steunt op dezelfde macro-economische context maar focust ditmaal op de evolutie van de arbeidsmarkt en van de inkomens van de huishoudens in Brussel “naar woonplaats”.

De regionale projecties op middellange termijn zijn afkomstig van het HERMREG-model (→ [Methodologie](#)) dat het BISA heeft ontwikkeld in samenwerking met zijn tegenhangers in Vlaanderen en Wallonië, gecoördineerd door het Federaal Planbureau (FPB). Het model heeft als principe om de resultaten van de nationale economische vooruitzichten, afkomstig van het door het FPB ontwikkeld HERMES-model, uit te splitsen over de drie Belgische Gewesten ^[2]. Afhankelijk van de variabelen begint meestal de projectieperiode in 2011 of 2012; ze loopt tot in het jaar 2018.

Demografie en arbeidsaanbod

Het arbeidsaanbod in Brussel – i.e. de **beroepsbevolking** (→ [Glossarium](#)) – is tijdens de laatste elf jaar snel en duidelijker dan in de rest van het land geëvolueerd. Het is in belangrijke mate gevoed door de sterke bevolkingsgroei die kenmerkend is voor Brussel ten opzichte van de andere gewesten sinds het begin van de jaren 2000. De Brusselse bevolkingstoename is het

01 Groei van het bbp en de binnenlandse werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (%)

	2011	2012	2013	2014	Gemiddelde	
					2015-2018	2012-2018
Bbp in volume*	1,1	-0,3	0,1	1,2	1,6	1,1
Binnenlandse werkgelegenheid*	1,7	-0,1	0,4	0,2	0,9	0,6

Bron: HERMREG

* Zie glossarium

Methodologie : het HERMREG-model

Het model HERMREG is een macro-econometrisch model dat macro-economische en sectorale projecties op middellange termijn geeft voor elk Belgisch gewest. In zijn huidige versie steunt het model op een architectuur van het “top-down”-type dat de nationale resultaten van het model HERMES (ontwikkeld door het FPB) aan de hand van endogene verdeelsleutels uitsplitst op gewestelijk niveau. De gerealiseerde projecties berusten op de gegevens van de gewestelijke boekhouding die worden gepubliceerd door het Instituut voor de Nationale Rekeningen. Bij de modelvorming van HERMREG zijn verschillende modules betrokken, met name voor de demografische variabelen, de macro-economische aggregaten, de arbeidsmarkt, de inkomensrekeningen van de huishoudens, de overheidsfinanciën van de gefedereerde entiteiten of nog het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen. Voor de sectorale variabelen onderscheidt het model HERMREG 13 activiteitstakken die worden gedefinieerd op basis van een groepering van de takken van de nomenclatuur NACE-BEL 2008. De projectieperiode schommelt voor elk aggregaat in functie van de beschikbaarheid van de gegevens en de einddatum is op dit moment vastgelegd op 2018. Het beschikbaar inkomen van de huishoudens is bijvoorbeeld beschikbaar tot in 2010 (en dus geschat vanaf 2011).

Het model HERMREG doorliep meerdere ontwikkelingsfasen en zal in de komende jaren verder evolueren. De volgende stap is de overgang naar een architectuur van het “bottom-up”-type waarmee de impact van de regionale economische beleidsvoeringen van vraag en aanbod wordt geanalyseerd.

gevolg van de omvang van de internationale migratiestromen die een drievoudige impact hebben gehad: een directe toename van het aantal inwoners, een verjonging van de bevolking en een stijging van het geboortecijfer. Onder invloed van deze elementen is de Brusselse **bevolking op arbeidsleeftijd** (ook bevolking op beroepsactieve leeftijd, i.e. van 15 tot 64 jaar, genoemd) veel sneller gegroeid dan in het noordelijk en zuidelijk landsdeel. Volgens de projecties zou deze situatie tijdens de komende jaren moeten aanhouden, met een toename van 1,3 % per jaar tussen 2012 en 2018 (tabel 02), tegen nauwelijks 0,1 % voor Vlaanderen en 0,2 % voor Wallonië.

Sinds 2011 stellen we echter vast dat de Brusselse bevolkingsgroei vertraagt; dit geldt meer bepaald voor de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd. Deze tendens, die ook, zij het in mindere mate, Vlaanderen en Wallonië raakt, zou aanhouden op middellange termijn. In Brussel zou dit vooral het gevolg zijn van de verwachte progressieve verzwakking van het internationaal migratiesaldo. Niettemin zou Brussel vanaf 2012 het gewest worden met de sterkste toename van zijn bevolking op arbeidsleeftijd in absolute cijfers. Die bevolking zou gemiddeld met 10 300 eenheden groeien tijdens de periode 2012-2018 en blijft daarmee ver voor het Vlaams en het Waals Gewest (respectievelijk 5 800 en 4 400 eenheden).

Naast de demografische factoren ondergaat de beroepsbevolking ook de invloed van de veranderingen in het **aanbodgedrag** op de arbeidsmarkt (→ Glossarium). In de jongste leeftijdsklasse (15 tot 24 jaar) stellen we al meerdere jaren een daling van de activiteitsgraad vast. Deze evolutie kan worden verklaard door het feit dat meer jongeren hoger onderwijs volgen en dat de studies langer duren (meer bepaald als gevolg van de Bolognahervorming) Voor de projectie handhaven we voor deze leeftijdscategorie een dalende tendens waarin we echter een geleidelijke stabilisatie opnemen. Ook de activiteitsgraad van de 25- tot 49-jarigen is de voorbije jaren duidelijk afgenomen. We kunnen deze daling in verband brengen met de

	2011	2012	2013	2014	2018	Gemiddelde 2012-2018
Totale bevolking (duizendtallen)	1.129,0	1.147,4	1.165,5	1.183,8	1.241,8	1.197,8
Groei (%)	2,2	1,6	1,6	1,6	1,0	1,4
Bevolking op arbeidsleeftijd (duizendtallen)	759,1	770,9	782,8	795,0	831,0	803,7
Groei (%)	2,3	1,6	1,5	1,6	0,8	1,3
Beroepsbevolking (duizendtallen)	554,9	558,0	564,5	572,8	596,7	578,6
Groei (%)	1,6	0,6	1,2	1,5	0,8	1,0
Saldo van de pendelarbeid (duizendtallen)	-281,1	-278,6	-276,5	-275,2	-274,9	-275,7
Groei (%)	0,8	-0,9	-0,8	-0,5	-0,0	-0,3
Werkende beroepsbevolking (duizendtallen)	439,7	442,0	447,1	450,0	476,3	457,9
Groei (%)	2,1	0,5	1,2	0,7	1,3	1,1
Werkloosheid (FPB-definitie) (duizendtallen)	115,2	116,0	117,4	122,8	120,5	120,7
Groei (%)	-0,5	0,7	1,3	4,6	-1,3	0,7
Activiteitsgraad (%)	73,1	72,4	72,1	72,1	71,8	72,0
Werkgelegenheidsgraad (%)	57,9	57,3	57,1	56,6	57,3	57,0
Werkloosheidsgraad (FPB-definitie)(%)	20,8	20,8	20,8	21,4	20,2	20,9

Bron: HERMREG

strengere controle op vlak van het actief zoeken naar werk. De toename van het aantal schorsingen van werkloosheidsuitkeringen die daarvan het gevolg is, heeft zich de facto vertaald in een daling van het aantal werklozen, volgens de administratieve definitie, en bijgevolg van de geraamde beroepsbevolking. In de projectie gaan we ervan uit dat deze negatieve schokken een duurzame weerslag zullen hebben op de activiteitsgraad binnen deze leeftijdscategorie. Anderzijds hebben de verschillende maatregelen die in het verleden werden getroffen om oudere werknemers ertoe te bewegen aan het werk te blijven het mogelijk gemaakt het arbeidsaanbod te behouden in de categorie van de personen van 50 jaar en ouder.

Bovendien hebben de laatste maatregelen die de federale regering eind 2011 heeft genomen ook de veranderingen in het aanbodgedrag op de arbeidsmarkt gewijzigd. Enerzijds zouden de hervorming van het systeem van de wachtuitkeringen (voortaan "inschakelingsuitkeringen" genoemd), de versterking van de controle op het actief naar werk zoeken en de beperking, vanaf 2015, van de inschakelingsuitkeringen een negatieve weerslag moeten hebben op de activiteitsgraad van de jongsten. Die impact zou groter zijn in Brussel, daar het Gewest een groter aantal inwoners telt die een dergelijke uitkering genieten. Anderzijds zouden de hervormingen van de systemen van

terbeschikkingstelling in het onderwijs, van tijdskrediet, brugpensioen of vervroegd pensioen de activiteitsgraad bij de hogere leeftijdscategorieën moeten stimuleren. Deze positieve impact zal naar verwachting echter minder groot zijn in Brussel dan in het noordelijk en zuidelijk landsdeel. Wat betreft het brugpensioen bijvoorbeeld (voortaan "stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage") zou de hervorming een veel gunstiger weerslag hebben op de beroepsbevolking in Vlaanderen, waar er vaker gebruik wordt gemaakt van dit stelsel.

Uiteindelijk zou de impact van deze maatregelen op het gedrag van instap in en uitstap uit de arbeidsmarkt niet toelaten de globale Brusselse **activiteitsgraad** (→ Glossarium) op te krikken. Integendeel, Brussel zou als enige gewest een daling registreren tijdens de projectieperiode, daar de activiteitsgraad zou dalen van 72,4 % in 2012 tot 71,8 % in 2018 (tabel 02), tegen een stijging van 72,6 % tot 73,8 % voor België. De verwachte daling voor het Brussels Gewest zou echter geleidelijk kleiner worden en zou na 2015 plaats maken voor een stabilisatie van de activiteitsgraad.

Desondanks zou de **beroepsbevolking** in Brussel bijna tweemaal sneller blijven groeien dan in de andere twee gewesten (+1,0 % per jaar tussen 2012 en 2018); dit verschil zou volledig te verklaren zijn door de demografische factor.

Werkende beroepsbevolking

Zoals in de andere twee gewesten is de evolutie van de **werkende beroepsbevolking** (→ Glossarium) in Brussel afhankelijk van de toename van de arbeidsvraag (i.e. de binnenlandse werkgelegenheid); in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië ondergaat ze echter veel meer de invloed van de interregionale **pendelstromen**. We maken een onderscheid tussen twee periodes.

Tijdens het eerste deel van de projectieperiode zou de groei van de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid zeer zwak zijn (+0,2 % per jaar tussen 2012 en 2014) (tabel 01). Parallel zou het aantal inkomende pendelaars in het gewest zo goed als stagneren (de toename van de pendelstroom afkomstig uit Wallonië compenseert daarbij de afname van de pendelstroom afkomstig uit Vlaanderen), maar vooral zouden er meer Brusselaars in een van de andere twee gewesten gaan werken. Het pendelsaldo zou aldus minder negatief worden, i.e. van -278 600 eenheden in 2012 tot -275 200 eenheden in 2014 (tabel 02). Ondanks deze globaal gunstige evolutie voor de werkgelegenheid van de bewoners van het gewest zou de groei van de werkende beroepsbevolking vrij zwak blijven voor de periode 2012-2014.

Tijdens de tweede helft van de projectieperiode zou de Brusselse binnenlandse werkgelegenheid zich duidelijk herstellen en tussen 2015 en 2018 elk jaar gemiddeld stijgen met 0,9 % (tabel 01). Tijdens dezelfde periode zou de verbetering van het pendelsaldo die we sinds de jaren 2000 in Brussel hebben waargenomen, moeten afstompen. Het saldo zou zich stabiliseren rond -275 000 eenheden (tabel 02) daar de toename van het aantal inkomende pendelaars (+1 700 Vlaamse werknemers en +2 260 Waalse werknemers in 2018 in vergelijking met 2015) nagenoeg zou worden gecompenseerd door de stijging van het aantal uitgaande pendelaars (+3 740 eenheden). Uiteindelijk zou de Brusselse werkende beroepsbevolking, voornamelijk gebaseerd op de sterke groei van de regionale vraag naar werk, een vrij duurzame expansie moeten kennen van 1,4 % per jaar tijdens de periode 2015-2018.

Ondanks deze sterke groei zou de **tewerkstellingsgraad** (→ Glossarium) in Brussel, in tegenstelling tot de andere gewesten, geen verbetering kennen op middellange termijn daar die in 2012 en 2018 precies evenveel zou bedragen, i.e. 57,3 % (tabel 02). Tijdens dezelfde periode zou de tewerkstellingsgraad in Vlaanderen stijgen van 68,0 % tot 69,6 % en in Wallonië van 58,6 % tot 60,0 %. Bovendien zou de voor 2018 verwachte tewerkstellingsgraad in Brussel duidelijk verslechteren in vergelijking met het cijfer dat begin de jaren 2000

werd gehaald, terwijl de tewerkstellingsgraad in Vlaanderen en Wallonië sterk zou stijgen.

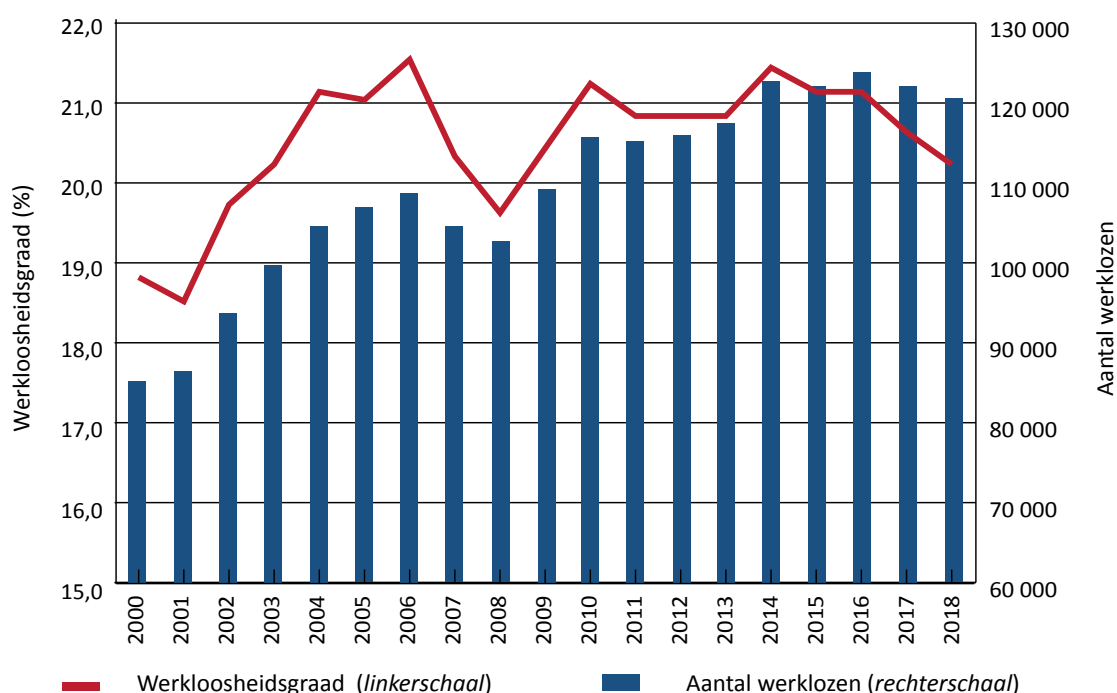
Van de drie gewesten toont Brussel de hoogste pendelgraad, met 13,1 % van zijn werkende beroepsbevolking die in 2012 in een ander gewest ging werken, tegen 11,2 % in Wallonië en 8,5 % in Vlaanderen. Terwijl dit aandeel in het noordelijk en zuidelijk landsdeel nagenoeg niet zou evolueren, zou het in Brussel nog groter worden. Tegen 2018 zou bijna één op zeven Brusselse werknemers pendelen, wat goed is voor ongeveer 66 000 personen. Tot slot wijzen we er nog op dat de evolutie van de pendelstromen tijdens de voorbije jaren gunstig is geweest voor de lokale werkgelegenheid en het aandeel van de binnenlandse werkgelegenheid in Brussel door inwoners van het gewest heeft doen stijgen tot 51,2 % in 2012 (tegenover slechts 46,1 % in 1998). De situatie zou in deze zin moeten blijven evolueren, daar dit aandeel in 2018 goed zou zijn voor 52,7 %.

Werkloosheid

De confrontatie tussen arbeidsaanbod en arbeidsvraag maakt het mogelijk de evolutie van de **werkloosheid** (volgens het concept van het FPB) (→ Glossarium) te bepalen. Graphiek 03 leert ons dat we ook in dit verband twee periodes kunnen onderscheiden.

In het begin van de projectieperiode – gekenmerkt door een zwakke groei van de binnenlandse werkgelegenheid en een versnelling van het arbeidsaanbod – zou het aantal werklozen in Brussel steeds sneller stijgen en in 2014 bijna 7 000 personen meer bedragen dan in 2012 (tabel 02). De werkloosheidsgraad zou in 2014 een piek bereiken van 21,4 % tegen 20,8 % in 2012. Ook op nationaal vlak zou er een stijgende tendens waarneembaar zijn en zou de werkloosheidsgraad in dezelfde periode stijgen van 12,1 % tot 12,7 %, wat betekent dat er iets minder dan 43 000 werklozen zouden bijkomen.

Tijdens het tweede deel van de projectieperiode – gekenmerkt door een stevige groei van de binnenlandse werkgelegenheid en een geleidelijke vertraging van het arbeidsaanbod – zou het aantal Brusselse werklozen dalen om uit te komen op ongeveer 120 500 werklozen in 2018, i.e. ongeveer 2 300 eenheden minder ten opzichte van 2014 (zie tabel 02). De werkloosheidsgraad in Brussel zou vanaf 2015 dalen en zou tegen 2018 20,2 % bedragen, i.e. de laagste waarde sinds 2008 (graphiek 03). Op nationaal vlak zou de werkloosheidsgraad pas vanaf 2016 beginnen dalen om in 2018 uit te komen op 11,7 %, wat betekent een totaal van ongeveer 638 500

Bron: HERMREG

werklozen. We benadrukken dat de voor het gewest op middellange termijn verwachte werkloosheidscijfers opmerkelijk blijven, gelet op de sterke toename van de bevolking op arbeidsleeftijd waaraan het gewest het hoofd moet bieden.

Inkomens van de Brusselse huishoudens

De inkomensrekeningen van de huishoudens die in het kader van de regionale boekhouding worden gepubliceerd, bevatten alle inkomensbronnen van de inwoners volgens het gewest waar ze wonen. De meest recent waargenomen gegevens hebben betrekking op 2010 en worden vanaf 2011 tot 2018 geprojecteerd in het HERMREG-model. Net als bij de variabelen betreffende de arbeidsmarkt zijn deze projecties gebaseerd op het macro-economisch scenario dat in het eerste nummer van de Focus werd voorgesteld ^[1]. Alle hierna geanalyseerde aggregaten zijn uitgedrukt in **lopende prijzen** (→ Glossarium) en hebben betrekking op samengevoegde bedragen voor het geheel van de bevolking in een welbepaald gebied. De structuur van de inkomensrekeningen van de huishoudens bestaat uit twee hoofddelen:

- de **rekening voor bestemming van primaire inkomens** (→ Glossarium), die de inkomens registreert van de individuen die rechtstreeks resulteren uit de economische activiteit en waarvan het saldo het primair inkomen van de huishoudens vormt;
- de **secundaire inkomensverdelingsrekening** (→ Glossarium), die de gewone overdrachten

vermeldt tussen de huishoudens en de andere economische agenten (in hoofdzaak de overheid).

Het eindsaldo van deze rekeningen laat toe het totale bedrag te berekenen van het beschikbare inkomen van de Brusselse huishoudens. Tabel 04 stelt de evolutie in het verleden alsook de verwachte evolutie van het beschikbaar inkomen en zijn voornaamste componenten voor.

De **structuur** van de inkomens van de Brusselse huishoudens verschilt van die welke op nationaal vlak wordt waargenomen. Het gewicht van de loonmassa in de totstandkoming van het beschikbaar inkomen is minder hoog in Brussel dan in het geheel van het Rijk, met een aandeel van respectievelijk 90,9 % en 93,3 % in 2010. Voorts is het beschikbaar inkomen in Brussel relatief gezien minder afhankelijk van de overheidsuitgaven die besteed worden aan het geheel van de sociale uitkeringen. In 2010 vertegenwoordigden ze het equivalent van 33,2 % van het in de hoofdstad beschikbaar inkomen (voor een bedrag van 6,4 miljard euro), tegen 34,6 % voor België. Bovendien blijkt uit de projecties dat het aandeel van de sociale uitkeringen op middellange termijn sterker zou stijgen op het nationale dan op het Brusselse niveau.

Deze kleinere afhankelijkheid van de sociale uitkeringen die we in Brussel waarnemen, is het gevolg van het relatief zwakkere gewicht van de pensioenen, ongeacht het stelsel (loontrekkende,

	Miljoen euro	Aandeel (%)	Groei (%)				Gemiddelde 2012-2018
	2010	2010	2011	2012	2013	2014	
Rekening voor bestemming van primaire inkomens							
Exploitationeoverschot en gemengd inkomen	3.097,4	16,2	-0,2	2,7	0,6	2,1	2,2
Beloning van werknemers	17.426,5	90,9	4,4	3,1	2,7	1,8	3,1
Netto inkomen uit vermogen	2.907,5	15,2	-6,4	0,2	-0,2	2,6	3,8
Saldo primaire inkomens	23.431,3	122,2	2,4	2,7	2,1	1,9	3,1
Secundaire inkomensverdelingsrekening							
MIDDELEN							
Totaal sociale uitkeringen	6.373,5	33,2	5,1	3,2	3,7	2,6	3,2
Wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld	4.177,2	21,8	5,2	4,1	3,7	2,9	3,5
Particuliere uitkeringen sociale verzekering met fondsvorming	548,5	2,9	7,7	3,8	5,0	3,5	4,2
Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	1.045,1	5,4	0,9	2,1	0,7	0,3	1,4
Uitkeringen sociale voorziening in geld	602,7	3,1	8,7	-1,7	7,8	3,4	3,2
BESTEDINGEN							
Belastingen op inkomen, vermogen...	3.804,2	19,8	6,0	4,2	4,5	2,8	4,2
Sociale premies	6.628,4	34,6	3,5	3,0	2,2	1,5	2,9
Netto overige inkomensoverdrachten	196,1	1,0	-5,5	-16,9	25,7	-6,6	1,5
Beschikbaar inkomen	19.176,2	100,0	2,3	2,6	1,9	2,2	3,0

Bron: HERMREG

zelfstandige, overheid). Zo vertegenwoordigden de pensioenuitgaven van de Brusselse loontrekkenden 7,3 % van het regionaal beschikbaar inkomen in 2010 (tegen 8,9 % op Belgisch niveau). Anderzijds vertegenwoordigen de werkloosheidsuitkeringen een groter deel van het beschikbaar inkomen in Brussel (5,1 % in 2010 tegen 3,4 % voor het Rijk). Dit verschil wordt verklaard door het groter aantal werklozen in Brussel in vergelijking met de rest van het land. Het Brussels Gewest wordt ook gekenmerkt door een groter relatief gewicht van de uitkeringen sociale voorziening in geld (meer bepaald het leefloon), waarvan het gewicht nog zou toenemen naarmate we verdergaan in de projectieperiode. In 2010 waren deze uitkeringen goed voor 3,1 % van het beschikbaar inkomen van de huishoudens in het gewest (2,0 % op nationaal vlak). Alleen al het leefloon vertegenwoordigde een aandeel van 0,9 %, i.e. driemaal meer dan het Belgisch gemiddelde. Dit verschil is het resultaat van de grotere aanwezigheid in Brussel van personen die niet over voldoende inkomsten beschikken en dus een beroep moeten doen op de maatschappelijke bijstand. We benadrukken echter dat de absolute

bedragen van de uitgaven m.b.t. het leefloon en de werkloosheidsuitkeringen duidelijk minder hoog zijn dan die voor de pensioenen.

De onderstaande opmerkingen focussen op de **evolutie** in lopende prijzen van de verschillende aggregaten van de rekeningen van de huishoudens tussen 2012 en 2018. Volgens de projecties zou het totale beschikbare inkomen in Brussel tijdens deze periode stijgen met 3,0 % per jaar, i.e. een hoger ritme dan op Belgisch niveau (2,7 %).

Dit verschil zou grotendeels worden verklaard door de goede prestaties van alle primaire inkomens in Brussel waarvan alle componenten sneller zouden evolueren dan het nationale gemiddelde. Inzonderheid het totale bedrag van de lonen van de Brusselse loontrekkenden zou tussen 2012 en 2018 jaarlijks met 3,1 % stijgen (+2,7 % voor België). Daar de verwachte evolutie van de lonen per capita in Brussel iets langzamer is dan in de andere twee gewesten, kan de snellere stijging van de Brusselse loonmassa worden verklaard door de duurzamere groei van het aantal in Brussel wonende loontrekkenden. Globaal

zou het saldo van de primaire inkomens van het gewest met 3,1 % per jaar stijgen tijdens de periode 2012-2018, i.e. een verschil van 0,4 procentpunt (pp) (→ [Glossarium](#)) in vergelijking met het nationaal gemiddelde.

We gaan nu over naar de evolutie van de rubrieken van de secundaire inkomensverdelingsrekening, die weergeven welke rol de verschillende solidariteits- en heffingsmechanismen vervullen in de totstandkoming van het beschikbaar inkomen van de huishoudens (tabel 04).

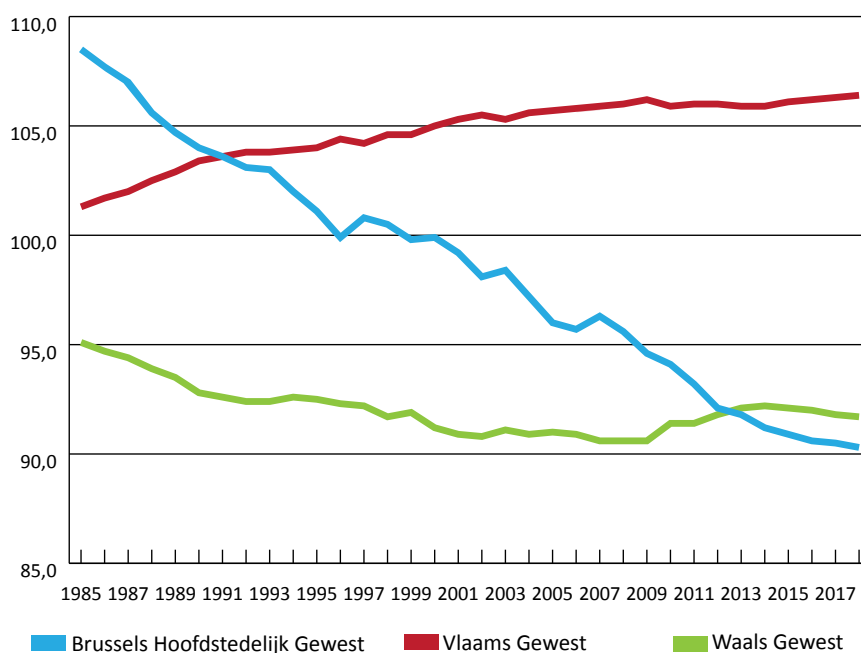
Wat betreft de middelen, zou de verwachte groei van alle sociale uitkeringen in Brussel globaal gezien minder snel moeten verlopen dan op het Belgische niveau (respectievelijk 3,2 % en 3,6 % per jaar tussen 2012 en 2018). Deze situatie wordt voornamelijk verklaard door de langzamere stijging van de pensioenen voor loontrekkenden op het niveau van het gewest (+4 % per jaar tijdens dezelfde periode, tegen 5,1 % voor België). Evenzo verwacht men dat de pensioenen in de overheidssector minder snel zullen evolueren in Brussel (+1,9 % tegen +3,3 %). Omgekeerd zouden de uitkeringen voor de Brusselse werklozen tweemaal sneller groeien dan het nationaal gemiddelde, met een ritme van respectievelijk 2,7 % en 1,2 % per jaar tussen 2012 en 2018. Tot slot zouden ook de uitkeringen sociale voorziening in geld (die onder meer het leefloon omvatten) sneller blijven stijgen in Brussel. Hun groei zou 3,2 % per jaar bedragen tijdens de periode 2012-2018, i.e. een verschil van 0,6 pp tegenover de Belgische waarde.

Aan de zijde van de bestedingen in de secundaire inkomensverdelingsrekening zou de verwachte groei van de fiscale en parafiscale heffingen in Brussel groter zijn dan op nationaal niveau, in lijn met de verwachte evoluties voor de primaire inkomens die daarvan het belangrijkste bepalende element zijn. Zo zouden de door de Brusselse huishoudens betaalde belastingen en sociale bijdragen respectievelijk stijgen met 4,2 % en 2,9 % per jaar tijdens de periode 2012-2018, i.e. 0,4 pp en 0,2 pp meer dan het nationaal gemiddelde.

Houden we rekening met de demografische factor, dan zou de sterke bevolkingstoename in Brussel de snellere groei van het totale beschikbare inkomen van het gewest ruimschoots compenseren. De stijging van het **beschikbaar inkomen per hoofd** tussen 2012 en 2018 zou immers minder hoog zijn (gemiddeld 1,6 % per jaar) dan in het hele land (2,1 %). Dit betekent dat de relatieve positie van de Brusselse inwoners op middellange termijn zou blijven verslechteren in vergelijking met de inwoners van Vlaanderen en Wallonië en op die manier een zware tendens zou voortzetten die tijdens de laatste drie decennia werd waargenomen (graphiek 05). In 2010 zou het beschikbaar inkomen per hoofd van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 17 365 euro bedragen tegen 18 459 euro voor het Rijk. Volgens de projecties zou het vanaf 2013 voor het eerst lager zijn dan het beschikbaar inkomen per inwoner in Wallonië; tegen 2018 zou het 19 415 euro bedragen tegenover het nationaal gemiddelde van 21 501 euro.

Zonder diepgaande analyse van de redenen die de lagere groei van het beschikbaar inkomen per hoofd

05 Evolutie van het beschikbaar inkomen per hoofd (index België = 100)

Bron: HERMREG

in Brussel ten opzichte van het nationale gemiddelde verklaart, kunnen we toch reeds enkele belangrijke factoren vaststellen. Ten eerste wordt het Brussels Gewest sinds de jaren 1960 geconfronteerd met het fenomeen van de suburbanisatie, dat gekenmerkt wordt door het vertrek naar de stadsrand van inwoners uit de middenklasse en hogere inkomensklassen. Daarnaast heeft de Brusselse bevolking sinds het begin van de jaren 2000 een grote bevolkingstoename gekend. Hierdoor onderscheidt Brussel zich van de twee andere regio's door een sterk groeiende en verjongde bevolking met enerzijds een groter aandeel van jongeren en anderzijds ook een groter aandeel van personen uit internationale immigratie. In het algemeen hebben jonge mensen het moeilijker om de arbeidsmarkt te betreden en krijgen ze voor hetzelfde kwalificatieniveau lagere inkomens. Ook voor de personen uit immigratie afkomstig van landen buiten EU15 is de toegang tot de arbeidsmarkt moeilijker. Dit is vooral te wijten aan discriminatie bij aanwerving van nieuwe werknemers en de problemen met betrekking tot het erkennen van diploma's.

In het bijzonder kunnen deze factoren voor een deel het hogere aandeel van mensen in Brussel verklaren die :

- ofwel geen inkomen (bv. de allerjongsten) of een relatief lager inkomen (bv. werknemers met een laag opleidingsniveau) genereren
- ofwel sociale uitkeringen ontvangen en dus per hoofd relatief minder hoge bedragen krijgen (bv. mensen die een werkloosheidsuitkering of een leefloon ontvangen)

Tenslotte vertragen deze kenmerken, die Brussel van Vlaanderen en Wallonië onderscheiden, de evolutie in het beschikbaar inkomen per inwoner in Brussel in vergelijking met de rest van het land.

Glossarium en afkortingen

Aanbodsgedrag op de arbeidsmarkt: geheel van de veranderingen van activiteitsgraad in functie van de leeftijd, het geslacht en het gewest van de woonplaats

Activiteitsgraad (administratieve definitie): verhouding tussen de totale beroepsbevolking van 15 jaar en ouder (op basis van de werkgelegenheids- en werkloosheidscijfers van de instellingen van de sociale zekerheid, met inbegrip van de oudere werklozen) en de bevolking op arbeidsleeftijd (van 15 tot 64 jaar)

Beroepsbevolking (of arbeidsaanbod): geheel van de inwoners die een baan hebben (ongeacht hun werkplaats) en van zij die ingeschreven zijn als werkzoekenden (met begrip van oudere werklozen, volgens de FPB-definitie)

Binnenlandse werkgelegenheid: alle loontrekkenden en zelfstandigen die werken binnen een welbepaald geografisch gebied, ongeacht hun woonplaats

Evolutie in lopende prijzen: evolutie van een economisch aggregaat (bv. het beschikbaar inkomen van de huishoudens), gemeten in nominale waarde, i.e. zonder correctie van de inflatie

Evolutie in volume: reële evolutie van een economisch aggregaat (bv. het bbp), dat wil zeggen met correctie van de inflatie

Procentpunt (pp): eenheid van het verschil tussen twee waarden die in procent worden uitgedrukt

Rekening voor bestemming van primaire inkomens: bevat de beloning van de werknemers, het gemengd inkomen van de zelfstandigen, het exploitatieoverschot en de inkomsten uit vermogen

Secundaire inkomensverdelingsrekening: bevat (i) in bestedingen de belastingen op het inkomen en het vermogen van de particulieren evenals de sociale bijdragen en (ii) in middelen de diverse sociale uitkeringen die zelf in verschillende categorieën worden ingedeeld:

- de wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld: werkloosheid, bruggpensioenen (voortaan 'werkloosheid met bedrijfstoeslag'), pensioenen van de privésector, kinderbijslag, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen enzovoort
- de uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (voornamelijk pensioenen van de overheidssector) of uitgaand van private stelsels
- de uitkeringen sociale voorziening in geld: leefloon, gewaarborgd inkomen voor ouderen (IGO), uitkeringen voor gehandicapten enzovoort

Werkende beroepsbevolking: alle werknemers die in een welbepaald geografisch gebied wonen, ongeacht hun werkplaats

Tewerkstellingsgraad: verhouding tussen de werkende beroepsbevolking en de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar)

Werkloosheid (volgens het FPB-concept): werkzoekenden die voorkomen in de administratieve bronnen plus de oudere werklozen die vrijgesteld zijn van de inschrijving als werkzoekende

Werkloosheidsgraad (volgens het FPB-concept): verhouding tussen het aantal werkzoekenden en de beroepsbevolking

Voor meer informatie

Regionale economische vooruitzichten 2013-2018, Federaal Planbureau, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Institut Wallon de l'Évaluation, de la Prospective et de la Statistique en Studiedienst van de Vlaamse Regering, juli 2013. Het volledige verslag kan worden gedownload in PDF-formaat op de website van het BISA (www.bisa.irisnet.be).

NOTEN

[1] MICHIELS, Pierre-François (2013). Economische activiteit in Brussel: welke evolutie op middellange termijn? Focus van het BISA, december 2013, nr. 1. Beschikbaar op: <http://www.bisa.irisnet.be/publicaties/publicaties-per-reeks/Focus-van-het-bisa>.

[2] De resultaten die hier besproken worden, zijn volledig coherent met het macro-

economisch kader dat het FPB in mei 2013 voor België publiceerde. Ze omvatten dus niet de herzieningen die het FPB in februari 2014 aan de nationale macro-economische context aanbracht om het economisch budget te realiseren. In vergelijking met de cijfers van mei werd de groei van het Belgische bbp slechts lichtjes naar boven toe herzien voor 2014 (+0,2

procentpunt) (→ Glossarium). Op het gebied van werkgelegenheid wordt er een neerwaartse correctie met ongeveer 17 000 eenheden minder verwacht in 2014.

F02CUS

Schrijf u in op de newsletter op www.bisa.irisnet.be

